

АГРАР

Глас Српске

ДОДАТАК
РЕАЛИЗОВАН
У САРАДЊИ СА
МИНИСТАРСТВОМ
ПОЉОПРИВРЕДЕ,
ШУМАРСТВА И
ВОДОПРИВРЕДЕ
РЕПУБЛИКЕ
СРПСКЕ

понедељак 1. октобар 2018.

АНАЛИЗА:

Поређење подстицајних
средстава за 2018. годину

	Република Српска	ФБиХ
Аграрни буџет	71000.000 КМ	58200.000 КМ
Дугорочни развој	10.130.000 КМ	4.580.000 КМ
Системске мјере	4.760.000 КМ	1.145.000 КМ

**Колико се
новца улаже у
пољопривреду**

Чедомир
СТОЈАНОВИЋ

**Вода
је наш
највреднији
ресурс**

**...и данас
и сутра...
и сваког
новог јутра...**

Глас Српске

www.glassrpske.com

ИНТЕРВЈУ:

Чедомир Стојановић

ВОДА
највреднији
ресурс

страница 4 и 5

Подвлачење
цртеПише:
Џељко
ЗЕЈКОВИЋ,
новинар
"Гласа Српске"**УВОДНИК**РС и ФБиХ: Поређење
подстицаја
Аграрни
буџет већи за
13 милиона
марака

страница 6

Улагања у аграр
У Бијељину
"ОТИШЛО"
највише новца

страница 7

Мљкарска индустрија
РАСТ ИЗВОЗА
МЛИЈЕКА

страница 8

Фарма "Монс продукт"
Посао у
Италији
замијенио
узгојем коза

страница 11

Сеоски туризам
АЛПСКИ ДОЖИВЉАЈ
НА ОБРОНЦИМА ЛИСИНЕ

страница 14

Јесен је годишње доба када пољопривредници обично сумирају резултате свога мукотрпног рада. Подвуку црту да виде гдје се налазе, те да ли им се уложено и адекватно вратило. Да није било временских неприлика вјероватно би задовољно трљали руке и уживали у плодовима свога рада. Баш као што је то случај са онима који се баве сточарством, које сваке године биљежи све боље резултате. Посебно је то примјетно у мљкарској производњи, која из године у годину биљежи раст. Оно што је похвално јесте чињеница да раст производње млијека прати и квалитет, што се манифестовало и на повећан извоз, који је за првих шест мјесеци ове године, у односу на исти период прошле, већи за око седам одсто.

Све ово, наравно, не би било могуће без подстицајних мјера Владе Српске и ресорног министарства, које је ове године имало највећи аграрни буџет.

Да су у овом министарству озбиљно схватили свој посао, може се видјети из упоредних података са ФБиХ. Бројке говоре да се у Српској много више пажње посвећује овом сектору. Примјера ради, у РС се много више новца улаже у "системске мјере" и "дугорочни развој". За разлику од ФБиХ, у Српској се регресира и набавка дизел горива, али и улаже новац и изградњу и модернизацију противградне заштите.

●●●
ЗА РАЗЛИКУ
ОД ФБИХ, У СРПСКОЈ
СЕ РЕГРЕСИРА
НАБАВКА ДИЗЕЛ
ГОРИВА, АЛИ И
УЛАЖЕ НОВАЦ
У ИЗГРАДЊУ И
МОДЕРНИЗАЦИЈУ
ПРОТИВГРАДНЕ
ЗАШТИТЕ

Према званичним подацима, у последњих пет година у сектор аграра Српске уложено је више од 530 милиона марака, од чега је 304 милиона обезбијеђено путем аграрног буџета Владе Српске. Интересантно је споменути да је највише новца уложено на подручју града Бијељине, готово трећина.

Резултати овог рада, али и уложеног новца, видљиви су на сваком кораку. РС данас има један од најуређенијих система за наводњавање у региону. Изграђени су системи у Бијељини, Пелагићеву и Братунцу, а ускоро би у функцију требало да буду пуштени и они у Требињу и Билећи. Све ово се ради јер су у ресорном министарству схватили да је савремена пољопривредна производња у данашње вријеме готово незамислива без модерних и функционалних система за наводњавање. У министарству су препознали и значај воде као стратешког ресурса, те је у току реализација неколико капиталних пројеката вриједних неколико десетина милиона евра.

Да је ово један од уређенијих сектора, који пружа доста могућности и прилика, видљиво је и на самом "терену". Људи се из иностранства враћају и овдје врло успјешно покрећу неки од породичних бизниса.

ИНТЕРВЈУ Чедомир СТОЈАНОВИЋ,
помоћник министра пољопривреде,
шумарства и водопривреде Републике Српске

ВОДА ЈЕ НАШ НАЈВРЕДНИЈИ РЕСУРС

У функцији је систем за наводњавање у Бијељини. Он покрива 620 хектара обрадивих површина. У Пелагићеву је то 200 хектара, а у Братунцу 460. У току је изградња ових система и у Требињу и Билећи

Република Српска има један од најуређенијих и најсвеобухватнијих система за наводњавање у региону, а можда и шире. Сматра то помоћник министра пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске Чедомир Стојановић.

- Изградили смо и пустили у функцију систем за наводњавање у Бијељини, који покрива око 620 хектара обрадивих површина. У Пелагићеву је то 200 хектара, а у Братунцу 460. Тренутно се граде системи за наводњавање у Требињу и Билећи, а који би требало да обезбиједу наводњавање око 1.000 и 200 хектара обрадивог земљишта. Мислим да је свима јасно како савремена пољопривредна производња у данашње вријеме постала готово незамислива без модерних и функционалних система за наводњавање и одређење овог министарства и Владе Српске је да у вези са овим питањем максимално изађе у сусрет нашим пољопривредним произвођачима - истакао је Стојановић.

Како је додао, ускоро би треба-

ло да започну и радови на изградњи акумулације у Поткозарју, а која би требало да обезбиједи наводњавање од 1.600 до 2.000 хектара обрадивих површина на подручју Подградца.

АГРАР: Генерално гледајући, какво је стање у области водопривреде Републике Српске?

СТОЈАНОВИЋ: Тренутно стање у области водопривреде је много боље него, рецимо прије четири године. У једном ранијем периоду у ову област се није ништа улагало. Ту прије свега мислим на област од заштите од поплава и изградњу система за наводњавање, али и уређење водотока. Све то је било поприлично запустено.

АГРАР: До које фазе је стигао пројекат изградње спојног канала Врбас-Осорна?

СТОЈАНОВИЋ: Урађен је идејни и главни пројекат. У току је поступак прикупљања одређених сагласности, након чега би се требало ући у процес експропријације земљишта и израде канала. Међутим, то се још увијек не ради јер још нисмо обезбиједили финансијска средства неопходна за реализацију овог капиталног пројеката, чија се вриједност креће око 20 милиона марака. Водимо одређене преговоре са Свјетском банком и вјерујем да ће се они завршити повољно, што би нам омогућило да наставимо са овим пројектом. Он је веома значајан, јер би, између осталог, обезбиједио наводњавање чак 19.000 хектара земљишта.

АГРАР: Који су то други пројекти које Ваш ресор водопривреде реализује са Свјетском банком, те са ЕИФ?

СТОЈАНОВИЋ: Имамо их ви-

ше, али већина њих се односи на пројекте одбране од поплава. Европска инвестициона банка финансира пројекте који износе 55 милиона евра. При крају смо уговарања свих појединости и очекујем да би их до краја 2019. године требало у потпуности реализовати. Завршетком ових планираних пројеката ми ћемо у потпуности добити реконструисан Савски насип, урађене црпне станице, реконструисану каналску мрежу у дужини 180 километара, али и уређене водотоке кроз највећа урбана подручја Републике Српске. Само у Савски насип биће уложено 13,8 милиона долара. Овај пројекат је у малом застоју, јер постоји одређено незадовољство грађана са тог подручја због трасе којом ће ићи овај насип. Којом год да трасом он буде ишао, увијек ће бити незадовољних. То је чињеница и ми смо тога свјесни. Али, треба гледати општи интерес и присјетити се катастрофалних поплава коју су у протеклом периоду погодиле Републику Српску, па и подручје Бијељине.

АГРАР: Да ли је Република Српска спремна да се одбрани од нових поплава, односно шта је урађено од 2014. у вези са овим питањем?

СТОЈАНОВИЋ: Ми смо већ спремни, јер је у вези са овим питањем учињено доста. То се могло видјети и ове године када је забиљежен историјски висок водостај ријеке Саве. Када реализујемо и остале пројекте, прије свега оне које финансира Европска инвестициона банка са 55 милиона евра, изградимо Дрински насип, али и реализујемо један нови пројекат

**ИМАМО
НАЈБОЉИ
СИСТЕМ ЗА
НАВОДЊАВАЊЕ
У РЕГИОНУ**

вриједан 19 милиона евра, Република Српска ће готово у потпуности бити заштићена од катастрофалних поплава. То би се требало десити негде крајем 2021. године, за када је предвиђен завршетак свих ових започетих, али и планираних пројеката.

У ГРАДЊУ КАНАЛА ВРБАС-ОСОРНА 20 МИЛИОНА МАРАКА

АГРАР: Које законске и подзаконске акте припрема Министарство односно ресор водопривреде?

СТОЈАНОВИЋ: У задње двије године урађен је велики број законских и подзаконских аката, а који су се углавном односили на "уграђивање" Директиве о поплавама. Поред тога урађен је и сет подзаконских аката о експлоатацији минералних материјала из водотока, Правилник о водним актима... Вјерујем да ћемо до краја ове године имати урађене све законске и подзаконске акте када је у питању сектор водопривреде.

АГРАР: Каква је сарадња са колегама из региона првенствено из Хрватске, Србије и Црне Горе, с обзиром на то да један број ријека заједнички дијелимо?

СТОЈАНОВИЋ: Добра и она се углавном остварује кроз рад заједничких комисија, као што је савска и дунавска комисија. Тренутно имамо потписан споразум само са Републиком Хрватском, а ускоро би исти требало да буде ратификован и са Србијом. Имамо сарадњу и са представницима Црне Горе, али она није тако интензивна као што имамо са Србијом и Хрватском.

АГРАР: Шта подразумијева Стратегија интегралног управљања водама 2015-2024?

СТОЈАНОВИЋ: Она подразумијева да вода као ресурс буде за мајац нашег даљег привредног развоја. Предвиђено је доста тога да се уради, а прије свега када је у питању изградња система за наводњавање, али и постројења за производњу електричне енергије... Вода је наш природни ресурс и потенцијал који ћемо у наредном периоду максимално искористити. У претходном периоду смо имали великих проблема са поплавама, али када реализујемо и приведемо крају све започете пројекте, имаћемо ситуацију да ће вода постати веома драгоцен ресурс Републике Српске.

Поређење подстицајних средстава у РС и ФБиХ за 2018. годину

Аграрни буџет већи

за 13 милиона марака

У РС се много више пажње поклања подстицајима за набавку механизације и система за наводњавање, те изградњи складишних објеката, за шта се годишње издваја дупло више новца него у ФБиХ

Аграрни буџет Републике Српске је за 13 милиона конвертибилних марака, односно за око 20 одсто, већи од оног у Федерацији БиХ. Осим тога, из званичних података је видљиво и да се у Републици Српској много више пажње поклања мјерама дугорочног развоја, односно подстицајима за набавку пољопривредне механизације, набавку система за наводњавање, те изградњи складишних и других објеката у пољопривреди, за шта се годишње издваја дупло више новца него у ФБиХ.

Знатно су већи и средства за системске мјере које обухватају мјере за-

Улагања	Република Српска	ФБиХ
Аграрни буџет	71.000.000	58.200.000
Дугорочни развој	10.130.000	4.580.000
Системске мјере	4.760.000	1.145.000
Противградна одбрана	4.000.000	Нема
Пољ. механизација	3.500.000	2.200.000
Здравље животиња	1.600.000 КМ	Нема
Прерађивачки капацитети	1.500.000 КМ	Нема

Премија за млијеко по једном литру

Република Српска	ФБиХ	Србија
0,30 КМ	0,28 КМ	0,12 КМ

Подстицаји за пшеницу по хектару

Република Српска	ФБиХ	Србија
560 КМ	550 КМ	66 КМ

штите здравља животиња и биљака, за шта се годишње издваја око два милиона конвертибилних марака.

Међу мјерама које треба споменути, а које постоје само у Републици Српској су контрола квалитета млијека, педолошка анализа земљишта, подршка узгојно-селекцијском раду, те подршка увођењу технолошких

иновација у пољопривреди.

Оно што посебно издваја Републику Српску у односу на ФБиХ је и подршка кроз регресивно дизел гориво у износу од седам милиона марака годишње, што је мјера која у ФБиХ не постоји.

Осим тога у Српској се са четири

милиона марака подржава противградна заштита, а која у Федерацији не постоји. Иако је тешко поредити аграрне буџете Српске и Федерације, оно што је посебно видљиво је знатно већа подршка у аграрном буџету за биљну производњу и то за око 54 одсто, док је подршка сточарској производњи за око седам милиона марака већа у Федерацији.

Ова разлика бива у потпуности компензована мјером регресивног дизела, која у ФБиХ не постоји.

Директна подршка биљној производњи у Српској износи 19.535.000 марака. При томе по основу премије за произведено и продато воће и поврће, те љековито и ароматично биље у 2018. години у РС биће исплаћено 5.960.000 марака. То је за око 115 одсто више него у трогодишњем просјеку износа подстицаја, када је годишње исплаћивано 2.632.935 марака.

Највеће повећање биљежи премија за произведено и продато поврће од више од 320 одсто, а за коју ће у 2018. години бити исплаћено 1,8 милиона марака. Премија за воће повећана је за скоро 100 одсто и за ту намјену биће издвојено око четири милиона марака у овој години.

ПРОТИВГРАДНА ЗАШТИТА НЕ ПОСТОЈИ У ФБиХ

Осим подршке текућој сточарској и биљној производњи аграрни буџет сачињава и подршка дугорочном развоју и системске мјере.

Из званичних података видљиво је да се у Републици Српској више него дупло улаже у дугорочни развој од ФБиХ, док је у претходним годинама тај омјер био и већи, док се за системску подршку, као што је рецимо заштита здравља биљака и животиња или контрола квалитета млијека, издваја и четири пута више новца него у ФБиХ.

Из ресорног министарства истичу и да је РС, када је у питању исплата подстицаја, лидер у региону, јер има најбољу динамику исплате ових новачних средстава, али и нема никаквих договања према пољопривредницима из ранијих година, што баш и није случај у региону.

**СРПСКА
СА СЕДАМ
МИЛИОНА
РЕГРЕСИРА
НАБАВКУ
ГОРИВА**

У сектор
аграра
уложено
више од
530
милиона
марака

Улагања у сектор аграра 2013 – 2017.

Бијељина – 80,76 милиона КМ
Градишка – 57,52 милиона КМ
Козарска Дубица – 28,97 милиона КМ
Бањалука – 28,74 милиона КМ
Прњавор – 19,64 милиона КМ
Приједор – 18,66 милиона КМ
Шамац – 15,74 милиона КМ
Србац – 15,36 милиона КМ
Лакташи – 14,13 милиона КМ
Дервента – 13,41 милиона КМ

АГРАРНИ БУЏЕТ ЗА 2018. ГОДИНУ 71 МИЛИОН КМ

Републике Српске. То се уосталом може видјети и из ових бројки, које на најбољи начин илуструју, али и потврђују да је то тако - рекао је портпарол Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске Александар Мацановић.

Како је истакао, ово министарство сваке године издваја све више новца у овај сектор, па је тако за ову годину планирано да у аграр, путем разних подстицаја и капиталних улагања, буде уложено чак 71 милиона конвертибилних марака.

- Ови подаци демантују приче које се пласирају у дијелу јавности о недовољном улагању у овај стратешки сектор, а које долазе од стране појединих опозиционих политичких партија. Такође, видљиво је и да није било привилегованих, али ни дискриминисаних у вези са овим питањем - навео је Мацановић.

Да се равномјерно и према утврђеним правилима улагало тамо гдје је најпотребније, из овог министарства су навели примјер Бијељине, у коју је уложено готово три пута више новца, него у Бањалуку.

МАЦАНОВИЋ:
НИЈЕ БИЛО
ПРИВИЛЕГОВАНИХ

У Бијељини "ОТИШЛО" највише новца

Према подацима ресорног министарства, највише новца уложено је на подручју града Бијељина, чак 80,7 милиона, а затим слиједи општине Градишка, Козарска Дубица, Бањалука, Прњавор и Приједор

У последњих пет година у сектор аграра Републике Српске уложено је више од 530 милиона конвертибилних марака, од чега је 304 милиона обезбијеђено путем аграрног буџета Владе Српске.

Према подацима ресорног министарства, највише новца уложено је на подручју града Бијељина, чак 80,7 милиона, а затим слиједи општине Градишка, Козарска Дубица, Бањалука, Прњавор и Прије-

дор.

- Опредјељење ове Владе, али и овог министарства, било је и остало, да је сектор аграра један од стратешких у даљем развоју

Индустрија млијека и млијечних производа у Републици Српској базирана је на раду пет мљекара са укупним инсталисаним дневним капацитетом прераде 375.900 литара млијека.

Искоришћеност капацитета је око 66 одсто, односно прерађује се 260.000 литара млијека дневно.

Најзначајнији прерађивач је "Млијекопродукт" д.о.о. из Козарске Дубице чији инсталисани капацитет износи 300.000 литара млијека дневно. Тренутна производња се креће око 220.000 литара.

Друга по обиму производње је "Мљекара Пађењани" из Билеће, а затим слиједи мљекаре "Дуле" из Бијелине, "Дангло" из Невесиња, "Ливач" из Александровца, "Миланковић" из Прњавора и "Перфето плус" из Невесиња.

На годишњем нивоу поменуте мљекаре прераде 70 милиона литара сировог млијека откупљеног од фармера из Републике Српске, од чега је највећим дијелом заступљена производња конзумног млијека, око 70 одсто. Остатак се односи на производњу сирева, павлаке и осталих прерађевина.

Према подацима ресорног министарства, код свих домаћих прерађивача млијека примјетно је повећање откупа,

Мљекарска индустрија Српске у бројкама

Континуиран раст ИЗВОЗА

Откуп млијека за првих шест мјесеци 2018. године већи за 3.841.273 литра у односу на исти период прошле године, што представља повећање од 6,86 одсто

сразмјерно повећању примарне производње млијека.

Производња и откуп млијека у Републици Српској за првих шест мјесеци 2018. године већи су 6,86 одсто или за 3.841.273 литра у односу на исти период 2017. године, док су за 14,36

одсто или 7.514.721 литар већи у односу на период јануар - јун 2013 - 2016. године.

Број примарних произвођача млијека у првих шест мјесеци ове године је на приближно истом нивоу из 2017. године, када их је било 4.499.

Такође, примјетно је смањење броја музних грла у периоду 2016 - 2018, али је дошло и до повећања музног просјека по грлу са 10 на 13 литара дневно.

ВРИЈЕДНОСТ ИЗВОЗА И УВОЗА

година	извоз	увоз
2016.	8.035.313	5.721.549
2017.	10.042.662	4.064.791
2018.	14.353.732	7.381.568

Примјетно је и да у укупном откупу свјежег сировог млијека, са становишта квалитета производа који се пласира на тржиште, велике фарме са 50 и више крава показују константност у погледу квалитета произведеног свјежег сировог млијека, а уједно усљед повећања броја таквих фарми обезбјеђује се и већа количина квалитетног млијека за прерађивачки сектор.

Такође, значајне количине

НАЈВЕЋИ ПРАРАЂИВАЧ "МЛИЈЕКОПРОДУКТ"

млијека у укупном откупу воде поријекло са малих фарми, величине стада од једне до десет крава, и учествују у откупу са око 42 одсто, при чему је квалитет произведеног млијека варијабилан.

Према званичним подацима, видљиво је да извоз млијека и млијечних производа из Републике Српске, за период јануар - јун 2016 - 2018. године, има континуиран тренд раста вриједности, са варирајућом стопом од 24 до 42 одсто, док вриједност увоза има изузетно висок раст од 29 до готово 82 одсто.

ДНЕВНО СЕ ПРАРАЂУЈЕ 260.000 ЛИТАРА

**РЕДОВНЕ
ИСПЛАТЕ
КООПЕРАНТИМА**

Успјешан досадашњи рад препознали су ЛРЦ БИС и "Пословне новине", који ће овој задрузи крајем ове године додијелити признање и сертификат "Звијезда бонитетне поузданости"

Пољопривредна задруга "Агроцентар" Шипово сврстана је у сам врх бонитетно признатих компанија у БиХ, на основу анализа финансијски показатеља пословања у 2017. години, као и осталих економских параметара уоквирених у међународно признате стандарде и критеријуме.

Успјешан рад препознали су и ЛРЦ БИС и "Пословне новине", који ће овој задрузи додијелити признање и сертификат "Звијезда бонитетне поузданости" - поузданост 2018.

Задругу су 2013. године основали пољопривредни произвођачи из општина Шипово и Купрес. Од самог оснивања она је покушавала да увје читав систем, али прве године рада нису биле баш успјешне.

Ствари су кренуле набоље када је 2016. године за новог директора именован Жарко Прола, угледни произвођач млијека из овог краја. Почела је реорганизација и пренос оснивачког капитала на нове задругаре.

Врло брзо је дошло до првих позитивних резултата. Од 1. децембра 2016. године до 30.9.2017. године млијеко је откупљивано за мљекару "Еко-сир Пућа" из Ливна. Кооперантима задруге исплаћивано је по цијени од 0,45 марака по једном литру.

Задруга је у првој години рада

уредила стање у овој области, исплате кооперантима

су постале редовне, а цијена млијека је порасла на 0,52 марке по једном литру. У другој години рада организован је откуп на цијелој територији општине Шипово и склопљен уговор са "Млијекопродуктом" из Козарске Дубице.

Задруга данас броји 35 коопера-

ната који произведу око 1.500 литара млијека дневно.

Ту се није стало. У партнерству са општином имплементиран је пројекат "Формирање сабирних мјеста за откуп свјежег сировог млијека на подручју општине Шипово". Ријеч је о грант средствима Инвестиционе развојне банке РС. Задруга је добила 13 лактофриза да организује откуп мли-

Пољопривредна
задруга "Агроцентар"
Шипово

Поуздан партнер у откупу млијека

јека у Горњим Ђукићима, Попужама, Вранићима, Тодорићима, Вагану и Водини. Предност при додјели лактофриза имали су пољопривредни произвођачи који се први пут укључују у откуп млијека, млади и жене носиоци пољопривредних домаћинстава, те активни произвођачи који укључе у откуп нове произвођаче.

У оквиру ИФАД пројекта Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Владе РС задруга је аплицирала и за набавку роло пресе и теренског камиона за сакупљање млијека. ИФАД пројекат учествује са 64, а задруга са 26 одсто у финансирању набавки. Уговор за роло пресу је потписан, а за теренски камион се очекује расписивање тендера.

**ОРГАНИЗОВАН ОТПУ
НА ТЕРИТОРИЈИ
ЦИЈЕЛЕ ОПШТИНЕ**

Роло преса ће служити задругарима да се кроз припрему зелене масе знатно повећа млијечност, а нарочито у зимском периоду, када је потребна најквалитетнија крма у исхрани. Теренски камион омогућиће организовање сакупљања млијека на цијелој територији општине Шипово, тако да више неће бити коришћене транспортне услуге других правних лица у сакупљању. У оквиру ИФАД пројекта биће извршена и набавка квалитетно прикладних јуница за кооперанте задруге који имају мање од 10 музних крава. Он ће суфинансирати набавку са 40, а општина Шипово са 10 одсто, док ће преостали дио плаћати кооперанти. Задруга планира да аплицира и за набавку трактора, а у плану је и уређење сабирних мјеста за откуп свјежег сировог млијека по ЕУ стандардима. Такође, у плану је и проширење откупа на територији општина Купрес, Језеро и Мркоњић Град.

**ВЕСЕЛКО:
ОТКУП
МЛИЈЕКА
ЗАГАРАНТОВАН**

Радећи у иностранству Веселко Главендекић, из села Парамиде код Прњавора, желио је да ради и допринесе у својој отаџбини. Одлучио је да се врати на имање и започне фармерски живот.

Те 1998. године, када се вратио, имао је двије музне краве, па су супруга и он продавали млијеко и товили јунад. Производња се повећавала паралелно са стадом и усавишавала у оној мјери колико су финансије омогућавале. Од 2000. године улази у систем откупа млијека који организује мљекара у Козарској Дубици. Пошто се регистровао као произвођач у Регистру пољопривредних газдинстава, могао је да користи подстицаје Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске.

Послије тога је кренуо са грађном савременог објекта за краве и смјештај хране, након чега је повећао број музних крива чија је просјечна дневна млијечност око 25 литара.

Сваке године овај произвођач значајна финансијска средства уложи у механизацију како би осаврменио и

Породично газдинство Главендекић из села Парамиде код Прњавора

Квалитетан производ није тешко продати

Ово домаћинство нема кредитних задужења. Нису жељели да улазе у велике ризике већ су кренули тежим путем да ово газдинство постане препознатљиво по квалитетној производњи

олакшао своју производњу.

На фарми је хигијена на високом степену, гдје се добија млијеко екстраквалитета и никада није имао проблем са откупом.

Веселко каже да сваки фармер мора да има висок степен свијести, јер производи храну и ту нема промашаја. Свако јутро радни дан почиње у пола пет и креће се са јутарњом мужом, чишћењем штале и исхраном крива. Увијек се прво полаже квалитетно сијено кривама, а затим се касније дају кукурузна силажа и концентрована хранива ради боље пробављивости.

Када је вријеме испаше, краве се пуштају на околне пашњаке, гдје проводе највећи дио дана. Ту им је обезбијеђена чиста вода и хладовина у шуми, која послужи и као склониште од кише.

Сименталац је најзаступљенији на фарми, јер се поред млијечног говедарства ова породица бави и товом јунади, зато је холштајн раса мање заступљена. Сименталке краве осјеменавају се сјеменом белгијског плавог говечета и оваква телад показују добре резултате у тову.

**ЗНАЧАЈНА ПОДРШКА
РЕСОРНОГ
МИНИСТАРСТВА**

- Све је мање фармера и људи на селу, те је за товном јунади велика потражња - истиче овај фармер.

Осим соје и премикса, сва остала хранива се производе на фарми, за шта поседује сву потребну механизацију. Површина којом фарма располаже је 35 хектара обрадивог земљишта. Послове на фарми обављају сви укућани, док се сезонски ангажује додатна радна снага.

Ово домаћинство нема кредитних задужења, јер је постепено изграђен сваки дио фарме. Нису жељели преко ноћи да нешто изграде и улазе у велике ризике већ су кренули тежим путем да породично газдинство Главендекић постане препознатљиво по квалитетној производњи.

- Квалитетан производ није тешко пласирати, јер га тржиште препознаје и цијени - каже Веселко.

Због либерализације тржишта фармери не могу да опстану без подршке и заштите Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске и, како истиче, та сарадња је сада на највишем могућем нивоу, а поготово кроз подршку и пренос знања од саветодаваца из Ресора за пружање стручних услуга у пољопривреди. Веселко се нада да ће у наредном периоду више бити промоције домаће производње и да ће се повећати свијест код потрошача да купују домаће производе.

ФАРМА "МОНС ПРОДУКТ" ИЗ ГОРЊЕГ ОЧАУША КОД ТЕСЛИЋА ПОСАО У ИТАЛИЈИ ЗАМИЈЕНИО УЗГОЈЕМ КОЗА

Препознајући повољне природне потенцијале, Кљечанин је почетком 2013. године започео реализацију своје идеје у родном крају. Ушао је у пројекат узгоја алпских коза

Мирослав Кљечанин из Горњег Очауша код Теслића једини је пољопривредни произвођач на подручју ове општине који се бави тржишно оријентисаним узгојем коза и производњом козјег млијека и млијечних производа. У овом послу је пет година, а његови производи већ остављају значајан траг на тржишту.

Препознајући повољне природне потенцијале, али и како би помогао свом родном крају, Кљечанин се вратио са рада у Италији и почетком 2013. године започео реализацију своје идеје. Ушао је у

пројекат узгоја коза.

У срцу очуване природе, у Горњем Очаушу, удаљеном педесетак километара од Теслића, основао је фарму алпских коза "Монс продукт".

- Након нешто мање од двије деценије проведене у Италији, вратио сам се у свој крај. Фарму сам покренуо прије неколико година, а након тога и производњу сира. На надморској висини од 950 метара оформио сам "алпско стадо", које данас броји око 300 коза. Једна коза у просјеку даје 2,5 литара млијека дневно. Од тог млијека ми данас производимо кришка сир, крем сир, млади сир, јогурт и сурутку - појашњава Мирослав.

Његов радни дан почиње у шест ујутро. Каже да је у сталној потрази за радном снагом и вриједним људима који би му помогли.

- Поднебље је добро, захвална испаша, 400 врста љековитих трава можете пронаћи ту, а на 40 километара нема великих загађивача. На тој линији Очауш - Борја - Вучја планина све до Влашића су непрегледни пашњаци. Овдје је прије било

20 чобана са по 200-500 коза. Сада сам остао сам, с овим нашим програмом. Заговарам причу да укључим кооперанте, проширимо се те смо изразили спремност да укључимо нове људе у овај посао - додаје Мирослав.

ИСПАША НА НАДМОРСКОЈ ВИСИНИ ОД 950 МЕТАРА

Пред малим произвођачима су велики изазови. Суочавају се са јаким конкуренцијом на домаћем тржишту, гдје велики удио у продаји покривају страни производи. Највећи проблем им је ниска цијена увозног сира, али ту су и друге препреке. Нови стандарди, препоруке и услови који би требало да отворе врата извоза у Европску унију траже додатна улагања, нове технологије и промјену неких пракси. Али, Мирослав каже да прос-

тора за оптимизам има. Његова фарма значајно расте из године у годину.

- Сваке године обављамо вакцинацију, радимо на унапређењу технологије, пратимо нове трендове како бисмо осигурали повјерење крајњег купца. Излазимо на сајмове, повезујемо се са људима. Знамо да је пут тежак, али вјерујемо да ће тржиште препознати квалитетне производе - прича Мирослав.

Компанију "Монс продукт" и фарму коза у Горњем Очаушу подржава и ресорно министарство. Такође, радници компаније су прошли тренинге везане за технологију производње сира, а предузеће има у плану и ширење производње те набавку опреме за лакши и бржи транспорт производа до тржишта.

- Подршка министарства значи много, али и показује да овдје, када кренеш, можеш направити посао и бити добар примјер. Борим се да створимо нову вриједност, сваки нови дан је успјех за мене. Мој интерес и жеља је да својим примјером покажем да се вриједи борити - закључује Мирослав.

СТАДО
ДАНАС
БРОЈИ
ВИШЕ ОД
300 ГРЛА

Неопходно је заштитити стабла и чокоте од ниских температура, урадити дубоку обраду земљишта и његово ђубрење, испитати потенцијалну родност, обавити резидбу...

Јесен је доба у години када се сумирају резултати из претходне сезоне и обављају најважније припреме за наредну сезону. Неки мисле да радови у воћњаку и винограду послуже бербе жењавају, али напротив, у периоду новембар - фебруар има низ послова које је потребно обавити: заштиту стабала и чокота од ниских температура, јесења дубока обрада земљишта и његово ђубрење, испитивање потенцијалне родности, резидба...

Радови у воћњацима и виноградима почињу сакупљањем опалог лишћа и грана, те уклањањем старих и поломљених грана. Након бербе у винограду често остану гроздови који су неквалитетни, оштећени или болесни и који су као такви повољна средина за развој болести и штеточина. Зато их треба изнијети из засада.

Све ове биљне дијелове треба изнијети из воћњака и винограда и спалити. Њиховим уништавањем смањује се популација патогена јер су то мјеста презимљавања низа гљивичних болести.

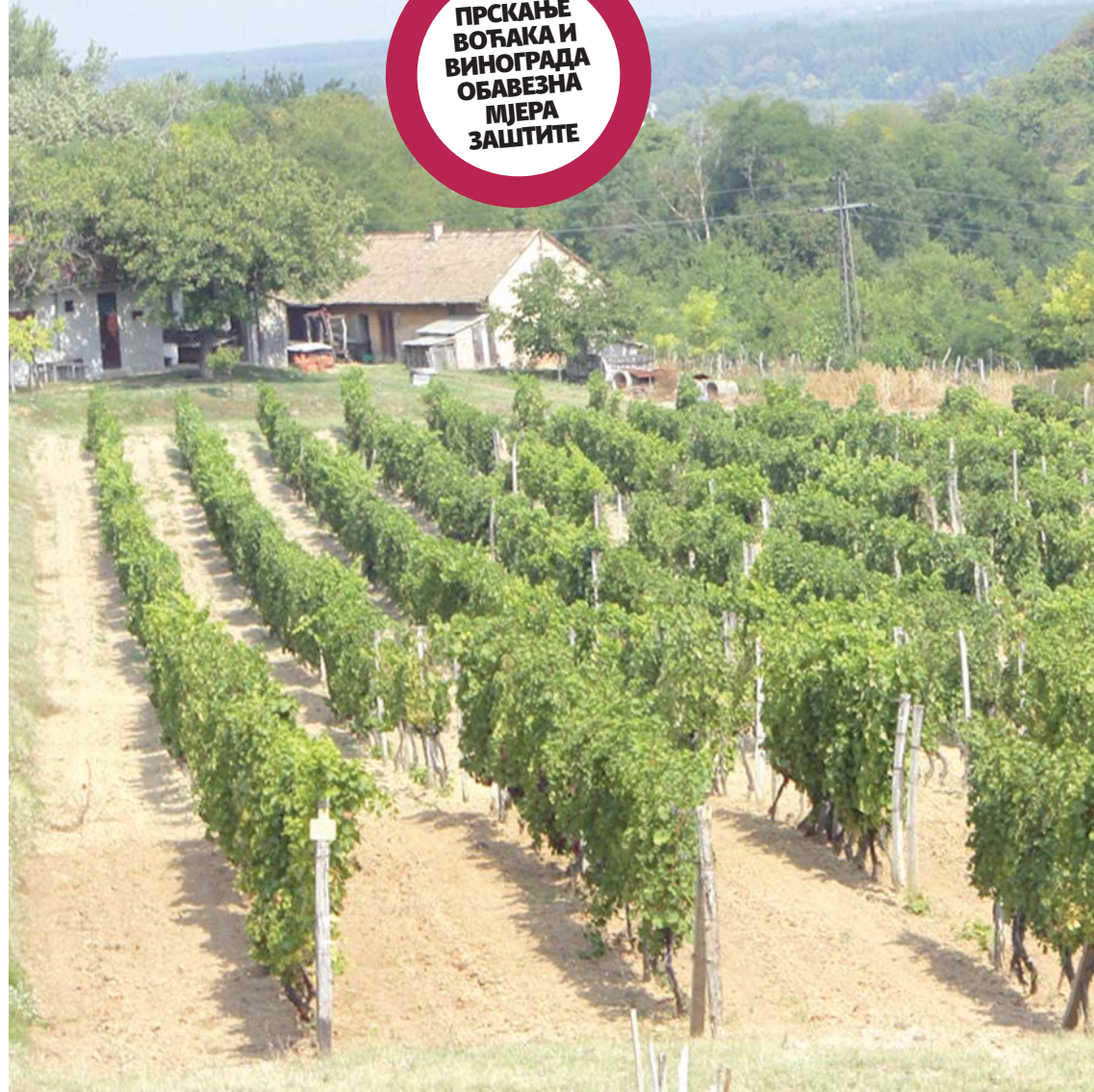
Јесење прскање воћака и винограда је обавезна мјера заштите. "Плавим прскањем" се сузбијају узрочници многих болести. Сузбијају се рогач шљиве, монилиозе кошпичавих воћки (кајсије, брескве, шљиве, трешње и вишње), бактериозне пламењаче јабуке и крушке, шупљикавост лишћа и краставост плодова кајсије и других кошпичавих воћки, коврјавост лишћа брескве, црна пјегавост, пепелница и сива плијесан винове лозе.

Изазивачи (патогени) наведених болести презимљавају у чокотима и крошњама воћака, скривени у укутинама коре, пупољцима, рак-ранама, трулим органима и другим скривеним мјестима. Да се инфекција не би остварила током касне јесени и благих зимских мјесеци, патогени се уништавају на мјесту њиховог презимљавања. Због тога је неопходно "плаво прскање" обавити благовремено како би инфекциони потенцијал у прољеће био смањен на најмању мјеру.

Третирање треба обавити по лијепом времену, без вјетра, када је

РАДОВИ У ВОЋЊАЦИМА И ВИНОГРАДИМА ТОКОМ ЈЕСЕЊИХ МЈЕСЕЦИ

**ПРСКАЊЕ
ВОЋАКА И
ВИНОГРАДА
ОБАВЕЗНА
МЈЕРА
ЗАШТИТЕ**

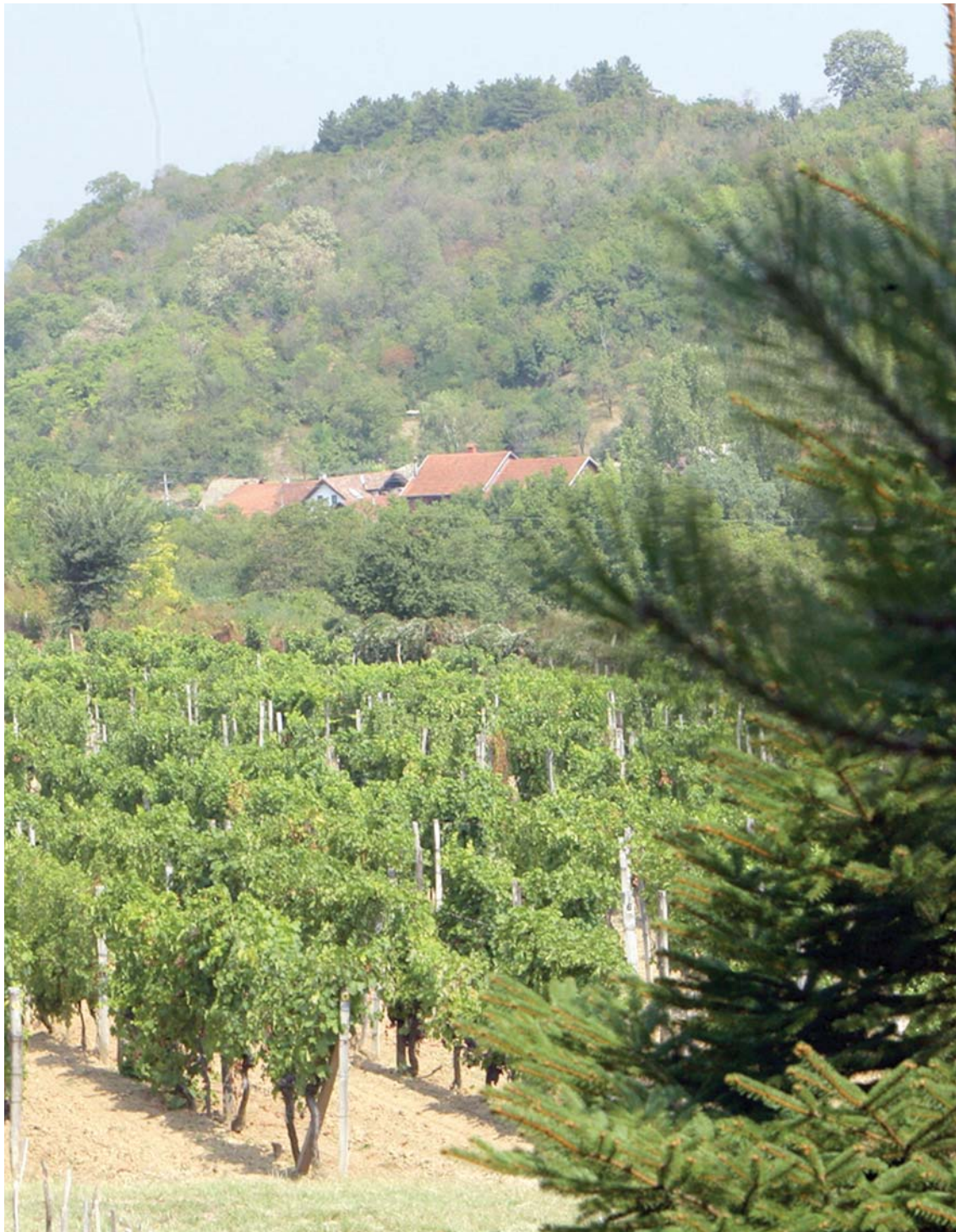

температура изнад десет степени Целзијуса. Стабла морају бити добро наквашена, док са њих не почне да капа, због чега се често каже "воћке је потребно окупати".

Уколико неки дио остане нетретиран, на њему се може у прољеће појавити болест.

У виноградима након завршене резидбе, ђубрења, изношења и спаљивања орезане лозе из винограда потребно је обавити зимско прскање или купање винове лозе. Оно се обавља препаратима на бази бабра или "бордовском чорбом". Многе болести и штеточине презимљују на свим органима винове лозе и није тешко закључити да превентивну заштиту морамо почети проводити већ у фенофази миро-

"Плавим прскањем" ПРОТИВ ПАТОГЕНА

вања па све до почетка кретања вегетације.

Бакарни препарати се могу користити самостално или у комбинацији са препаратима на бази минералних уља за сузбијање презимљујућих форми штетних инсеката.

Само они воћари и виноградарски који се придржавају ових упутстава могу очекивати стабилне, редовне и квалитетне приносе у својим засадама у току наредне године. У овом периоду у току је и ђубрење воћњака и винограда уношењем органских и минералних ђубрива, и то у количини и односу који су у складу са прописаним препорукама након обављених анализа земљишта. У зависности од плодности земљишта,

ПРИМЈЕНА ВЕЋИХ КОЛИЧИНА АЗОТА НИЈЕ ПОЖЕЉНА

количине ђубрива су различите. У томе се огледа значај хемијске анализе земљишта на основу које се ђубри и евентуално поправља плодност.

Јесење ђубрење воћњака и винограда обавља се у засадама који се налазе у фази редовне експлоатације. У савременој воћарској и виноградарској производњи ђубрење је једна од најважнијих агротехничких

мјера, која има циљ повећање приноса, као и поправку физичко-хемијских и биолошких својстава земљишта.

Ђубрење се намеће као неопходна мјера јер се сваке године приносом и зрелом и зеленом масом износи велика количина органских и минералних материја, па је због тога земљиште изложено јачем исцрпљивању. Вубрењем се појачава и отпорност према ниским температурама, болестима и штеточинама, а доприноси и бољој родности и квалитету плодова. У јесен је неопходно урадити основно ђубрење воћњака и винове лозе. Вубрење минералним ђубривима се ради неким од НПК ђубрива која имају већи садржај фосфора и калијума. Ове врсте ђубри-

ва се теже растварају и доспијевају у зону корјеновог система, тако да је најбоље ђубрити непосредно прије јесењег орања и унијети ђубриво у зону корјеновог система.

Примјена већих количина азота у јесен није пожељна, и то из два разлога. Прво, зато што би преобилна исхрана азотом могла продужити вегетацију и учинити воћке и винову лозу осјетљивијим на измрзавање, а друго, због тога што би дошло до губитка азота његовим испирањем из земљишта. Од органских ђубрива користи се стајњак, при чему треба водити рачуна да то буде изгорјело или полуизгорјело стајско ђубриво. Органска ђубрива имају циљ да поправе структуру земљишта, као и да поспјеше развој земљишних микроорганизама који потпомажу боље усвајање хранљива из земљишта.

Уколико ђубрење стајњаком не би било спровођено, органска материја у земљишту воћњака и винограда се не би надокнадила на неки други начин и земљиште би временом постало све збијеније, па би његова обрада била знатно тежа. Обрада земљишта у воћњаку и винограду у јесен је истовремено и најпогоднија прилика за уношење стајњака.

На крају долази на ред и резидба воћњака и винове лозе, која је редовна агротехничка мјера. Задатак резидбе је да се уклањају сувишне гране и ластари. Сувишни дијелови воћњака и винове лозе се уклањају ради регулације раста, плодношења и стварања оптималних услова за развој биљке. Резидбом се формира и одговарајући узгојни облик, при чему се гране и ластари скраћују или круна и чокот проређују. Резидба се обавља ручним воћарским и виноградарским маказима, ручним тестерама, хидрауличним и пнеуматским маказима и тестерама и аутоматским машинама за резидбу. Није довољно познавати само технику резидбе, треба добро познавати агробиолошке и технолошке особине појединих сорти, затим климатске услове и својства земљишта, својства подлоге с обзиром на бујност...

Воћарство и виноградарство код нас подложно је различитим осцилацијама, прије свега у обиму производње, квалитету, приносу и цијенама, а велики дио воћних засада је екстензиван, са ниским нивоом агротехнике или чак с одсуством било каквих мјера у засаду. Уз подршку стручних служби, потребно је створити услове за остваривање раста воћарске и виноградарске производње едукацијама, увођењем нових технологија и сорти које треба прилагодити климатским промјенама и тако створити оптималне услове за постизање врхунских резултата када су у питању квалитет, принос и приходи у воћарској и виноградарској производњи.

ГОСТИ
ЋЕ МОЋИ
УЖИВАТИ У
ДОМАЋОЈ
ХРАНИ

Са жељом да створе амбијент какав се може видјети на алпским планинским сеоским подручјима Аустрије, гдје су дужи низ година радили и живјели, чланови породице Цвијић из села Оћуне, које је смјештено на обронцима планине Лисине код Мркоњић Града, одлучили су да на свом имању, поред савремене говедарске фарме музних крава, изграде и смјештајне капацитете за услуге сеоског туризма.

Када буду готови ови радови, будући гости ће моћи уживати у храни припремљеној на овом газдинству од домаћих производа, а најмлађи посјетиоци имаће могућност да присуствују мужи стоке, напајању и њези телаци, али моћи ће да пробају и тек помузено свјеже сирово млијеко.

Поред ове сеоске идиле, посјетиоци ће моћи да уживају и у планинарењу на прелијепој Лисини богатој изворима, шумским плодовима и великим бројем јестивих гљива у прољећном и јесењем периоду од којих се могу припремати веома квалитетна и сочна јела, а у зимском периоду гости ће имати

Вратили се из Аустрије и одлучили да се баве сеоским туризмом

АЛПСКИ ДОЖИВЉАЈ на обронцима Лисине

Породица Цвијић из села Оћуне код Мркоњић Града одлучила да на свом имању, поред савремене говедарске фарме музних крава, изгради и смјештајне капацитете за услуге сеоског туризма

могућност да скијају на пропланцима у близини газдинства - истакла је Слађана Цвијић.

Ова поносна мајка два дјечака нада се да ће, поред прихода оствареног од млијечног говедарства, у наредним годинама значајне приходе остваривати и од сеоског туризма, те да ће се средства уложена у изградњу смјештајних капацитета врло брзо вратити.

Сматра да би многе породице које живе на селу требало више да се развишљају о бављењу овом врстом туризма, који је последњих година све попу-

●●●
**НАЈМЛАЂИ
ЋЕ МОЋИ
ПРИСУСТВОВАТИ
МУЖИ СТОКЕ**

ларнији.

Данас се на овој фарми налази 19 крава сименталске расе. Да би направили што боље услове за музну грла, власница се одлучила за слободан начин држања унутар фарме. Изграђено је савремено измузиште, а за смјештај балиране кабасте хране монтирани кран унутар објекта, што је ријеткост на нашим подручјима.

Фарма породице Цвијић константно добија подршку из републичког аграрног буџета кроз премију за млијеко у екстракласи, приплодне јунице, а били су и корисници пројекта за самозапошљавање у пољопривреди који су заједнички реализовали Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде и Јавна установа Завод за запошљавање.

Општина Мркоњић Град је такође препознала визију домаћина и пружа им значајну финансијску подршку. Ове подстицајне мјере довеле су до тога да се ова фарма из дана у дан развија и напредује.

ЗП
ЕЛЕКТРОКРАЈИНА а.д.
БАЊА ЛУКА

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ ШУМАРСТВА
Шуме Републике Српске

а.д. СОКОЛАЦ

